

ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

О. О. Наливайко

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 6, Харків, Україна, 61022,
nalyvaiko@karazin.ua, <http://orcid.org/0000-0002-7094-1047>*

Л. М. Нуралієва

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 6, Харків, Україна, 61022,
nuralievalilly17@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0759-4150>*

Л. М. Сиволицька

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи 6, Харків, Україна, 61022,
syvolotska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7070-0916>*

У статті розглядається аналіз використання вербальних та невербальних методів у процесі вивчення іноземних мов. Актуальність цього дослідження полягає в тому, що вивчення іноземних мов у сучасному світі стає передовим та прогресивним, тому виникає нагальна потреба в ознайомленні та вивченні ефективності методів активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти. У статті виділено такі поняття, як «вербальні методи», «невербальні методи», «інтерактивні технології навчання іноземних мов», «метод мовчання», «метод 25-го кадру» і «метод Шехтера», а також було розглянуто особливості різноманітних технологій та їх результативність. Наведена стаття висвітлює результати опитування серед студентів факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. При проходженні опитування здобувачам освіти потрібно було відповісти на дванадцять запитань, які стосувалися актуальності використання наведених у статті методів та їхнього ставлення до них. Студенти поділилися власним досвідом та виразили свою думку щодо доцільності їх використання в майбутньому у своїй професійній діяльності. Спираючись на результати опитування, автори дослідження виділили найважливіші питання щодо застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення іноземних мов.

Ключові слова: вербальні методи, невербальні методи, інтерактивні технології навчання іноземних мов, «метод мовчання», «метод 25-го кадру», метод Шехтера.

А. А. Наливайко, Л. М. Нуралієва, Л. М. Сиволицька

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
площадь Свободы 6, Харьков, Украина, 61022*

ВЕРБАЛЬНЫЕ И НЕВЕРБАЛЬНЫЕ МЕТОДЫ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОИСКАТЕЛЕЙ ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

В статье рассматривается анализ использования вербальных и невербальных методов в процессе изучения иностранных языков. Актуальность данного исследования заключается в том, что изучение иностранных языков в современном мире становится ведущим и прогрессивным, поэтому возникает насущная необходимость в ознакомлении и изучении эффективности методов активизации познавательной деятельности соискателей образования. В статье выделены такие понятия, как «вербальные методы», «невербальные методы», «интерактивные технологии обучения иностранным языкам», «метод молчания», «метод 25-го кадра» и «метод Шехтера», а также были рассмотрены особенности различных технологий и их результативность. Данная статья освещает результаты опроса среди студентов факультета иностранных языков Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина. В данном опроснике соискателям образования нужно было ответить на две-

надцять вопросов, касающихся актуальности использования приведенных в статье методов и их отношения к ним. Студенты поделились собственным опытом и выразили свое мнение относительно целесообразности их использования в будущем в своей профессиональной деятельности. Опираясь на результаты опроса, авторы исследования выделили важнейшие вопросы по поводу применения интерактивных технологий в процессе изучения иностранных языков.

Ключевые слова: вербальные методы, невербальные методы, интерактивные технологии обучения иностранным языкам, «метод молчания», «метод 25-го кадра», метод Шехтера.

O. O. Nalivaiko, L. M. Nuralieva, L. M. Syvolotska

V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Square 6, Kharkiv, Ukraine, 61022

VERBAL AND NON-VERBAL METHODS OF ACTIVATION OF COGNITIVE BEHAVIOR OF EDUCATIONAL APPLICANTS IN THE PROCESS OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES

The article considers the analysis of the use of verbal and non-verbal methods in the process of learning foreign languages. The relevance of this research is connected to the fact that the learning of foreign languages in the modern world is becoming advanced and progressive, so there is an urgent need to study the effectiveness of methods of activation of students' cognitive activity. The article highlighted such concepts as «verbal methods», «non-verbal methods», «interactive technologies of learning foreign languages», «The Silent Way», «the 25th frame effect» and «Schechter's method», and also considered the features of various technologies and their effectiveness. This article highlights the results of a survey among students of the Faculty of Foreign Languages, V.N. Karazin Kharkiv National University, in which they had to answer twelve questions about the relevance of using the methods presented in the article and their attitude to them. Students shared their own experience and expressed their view on the feasibility of their use in the future in their professional activity. Based on the results of the survey, the authors of the research highlighted the most important issues regarding the use of interactive technologies in the process of learning foreign languages.

Key words: verbal methods, non-verbal methods, interactive technologies of learning foreign languages, «The Silent Way», «the 25th frame effect», Schechter's method.

Актуальність. В останні роки вивчення іноземних мов все більше набуває популярності. Це пов'язано з тим, що знання іноземних мов є майже обов'язковим у всіх сферах життя. Найбільше воно цінується у професійній діяльності. Саме тому молодь зараз акцентує свою увагу на цьому процесі, що в майбутньому може допомогти їй в пошуках високооплачуваної та затребуваної роботи. Українські компанії налагоджують зв'язки з іноземними підприємствами, здійснюються кооперації з закордонними фірмами. Тому з'являється дедалі більше нових професій, в основі яких лежить комунікація з іноземними представниками, що передбачає знання іноземної мови на високому рівні. Сьогодні існує багато можливостей для опанування різних іноземних мов. При вивченні іноземних мов можна використовувати навіть онлайн ресурси, що є більш зручним для сучасної людини [7]. Такими є онлайн-курси, відеоуроки, вебінари, аудіоматеріали та різні інтерактивні формати, проте деякі з них мають певні недоліки. Вони можуть бути неправильно укладеними, матеріал несистематизованим та неякісно підібраним, а методика – неефективними. Тому треба бути обережними при виборі таких ресурсів. У даній статті буде розглянуто кілька цікавих та нестандартних методів вивчення іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень та публікацій дозволив зробити висновок, що проблема використання вербальних та невербальних методів розглядалася багатьма вченими. Зокрема, значна увага досліджуваному питанню приділяється в працях таких мовознавців як Р. Бердвіссл, Є. Зарецька, Ф. Ісаєв, Л. Корнева, О. Курило, А. Мейерабіан, А. Піз, І. Розман, В. Сластьонін, Л. Харченко. Питання ефективності використання зазначених у роботі методів розглядали Т. Балахаєва, Д. Вайкері, К. Гаттеніо, Е. Кузьміна, Л. Лобачева, І. Шехтер. Серед дослідників, які вивчали питання використання інтерактивних технологій у процесі вивчення іноземних мов були: Л. Беркун, П. Бех, О. Білик, Н. Гомеля, А. Гончарова, Т. Коваль.

Мета. Автори дослідження ставили собі за мету виявлення ефективності застосування різних вербальних та невербальних методів активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти в процесі вивчення іноземних мов. Для цього було сформульовано ряд завдань:

- проаналізувати за допомогою теоретичних та емпіричних методів деякі вербальні та невербальні методи, за допомогою яких здійснюється активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення іноземних мов;

- виявити ступінь ефективності кожного із зазначених методів;
- визначити наскільки популярними є досліджувані методи;
- діагностувати точку зору здобувачів освіти з приводу використання вербальних та невербальних методів у їхній професійній діяльності.

Методи. У статті були використано теоретичні методи дослідження: аналіз, узагальнення, порівняння. Практичну частину дослідження склали опитувальник, створений у форматі Гугл сервісів (GoogleForms). В опитуванні взяв участь 71 респондент Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Опитувальник складався з 12 питань відкритого та закритого типу. Одне питання з дванадцяти було організаційного характеру (курс).

Основна частина. При вивченні іноземних мов постає потреба у виборі різноманітних ефективних інтерактивних технологій [1]. Науковці розподіляють їх на вербальні та невербальні. Що ж до невербальних мовних засобів, до них належать міміка, жести, пантоміма, голос, інтонація тощо. Один з найвідоміших фахівців з питань спілкування А. Піз стверджує, що за допомогою слів передається всього 7% інформації, тоді як звуковими засобами – 38%, а за допомогою міміки, жестів і поз – 55% [2, с.40]. У сучасному Оксфордському тлумачному словнику запропоновано таке визначення невербальних засобів навчання: «Невербальні засоби навчання – навчання студентів спілкуванню, що не включає слова, словосполучення або промову» [3, с. 1037]. Завдяки використанню невербальних засобів можливо організувати самостійну роботу здобувачів під час освітнього процесу та контроль за нею, розвивати навички усного мовлення. Окрім того, за допомогою їх реалізується золоте правило дидактики – наочність. Шляхом використання невербальних засобів може бути репрезентована зорова, слухова та зорово-слухова наочність.

Одним із таких видів наочності є «метод мовчання» – візуальний метод викладання іноземних мов, заснований Калемом Гаттеніо [6]. Він базується на використанні різних кольорових навчальних матеріалів без застосування підручників та посібників. «Метод мовчання» призначений для «активізації здібностей учня до навчання» [10, с.17]. Саме студенти проявляють ініціативу на заняттях, у той час як викладач керує освітнім процесом. Студенти не пасивно сприймають інформацію, а активно залучені до навчального процесу. Вони не залежать від викладача, що дає їм можливість до самовиражен-

ня. «Метод мовчання» базується на принципі того, що «успішне навчання передбачає повну віддачу себе оволодінню мовою спочатку шляхом усвідомлення, а потім – на практиці» [9, с.83]. Він також стимулює розумову діяльність здобувачів і сприяє концентрації уваги на виконанні певних завдань. Однією з причин застосування цього методу є потреба в тому, щоб запобігти використанню рідної мови на заняттях. Проте цей метод має і недоліки. Його критикують за те, що комунікативна функція майже відсутня, що призводить до повільного набуття навичок вільного спілкування іноземною мовою. Також мінімальна допомога педагога у керуванні процесом може призвести до нерезультативності освітнього процесу. Невелике розмаїття навчальних матеріалів, які використовуються, не здатне забезпечити високу ефективність навчання у всіх аспектах мови, що вивчається. Але, незважаючи на всі вказані недоліки, цей метод є доволі дієвим, розвиває креативність, пам'ять та логічне мислення.

Наступний невербальний метод був запропонований Джеймсом Вайкері [12]. Він має назву «метод 25-го кадру» і в його основі лежить сприйняття інформації на підсвідомому рівні. Такий ефект досягається за рахунок додавання у відеоролик додаткового 25-го кадру. Тобто, необхідна інформація підсвідомо закладається в пам'яті і сприймається як найбільш важлива. 25-й кадр не є прихованим: спостерігач помічає кожен кадр, але через інтенсивність злиття з іншими, людина не звертає уваги саме на нього. «Метод 25-го кадру» часто помилково вважається одним із найефективніших методів вивчення іноземної мови. Припускається, що навчальні програми, в яких використовується ефект 25-го кадру, дозволяють сприймати величезні обсяги навчальної інформації за короткий термін. Методика базується на тому, що за рахунок частого повторення одного і того ж слова, яке показується на великій швидкості, воно відкладається в пам'яті. Але подібний варіант простого запам'ятовування значень слів не може дати ніякого результату при вивченні іноземних мов, оскільки він не приділяє ніякої уваги найважливішим сегментам мови: граматиці, вимові та сприйняттю іноземної мови.

Вивчення іноземних мов повинно також охоплювати комунікативний аспект шляхом використання вербальних засобів комунікації, які відіграють основну роль у міжособистісній інтеракції, встановленні контактів і взаєморозумінні між мовцями. За Р. Бердвістелом, вербальний компонент розмови охоплює 35%, а невербальний – 65% обсягу інформації [3]. Однак, незважа-

ючи на це, вербальні компоненти відіграють не менш важливу роль при вивченні іноземних мов та вважаються одними із провідних засобів розвитку мовлення в здобувачів. Вони використовуються під час спілкування та на заняттях з метою логічного викладу матеріалу, управління педагогічним процесом, повторення вивченого з використанням різних видів бесіди.

На сьогодні існує багато різноманітних вербальних методів, які полегшують та покращують процес вивчення іноземних мов. Одним із них є «Методика занурення», яку І. Шехтер розглядає у своїй праці «Живий язык» [4]. Вона базується на тому, що іноземна мова має сприйматися як рідна мова здобувача. «Замість того, щоб фокусуватися на граматиці, у процесі навчання більше уваги потрібно приділяти використанню мови» [11, с.18]. Тобто, студенти навчаються виражати свої думки у вигаданих життєвих ситуаціях, приміряючи на себе різні ролі, і лише потім їм надається граматичний матеріал. На відміну від традиційного підходу, у якому вивчення мови зводиться до заучування слів і правил, в цьому методі увага навпаки акцентується на мовленні, його розвитку й корекції. Для досягнення цих аспектів студенти розігрують так звані «епізоди», мета яких – вирішення певних проблем. При взаємодії між студентами не виникає психологічного бар'єру. Зазначається, що «студентам має бути надана можливість спілкуватися один з одним, незважаючи на те, наскільки є обмеженим їхній лексичний запас» [5, с.55]. Система неодноразово доводила свою ефективність і на сьогодні є однією з найуспішніших з точки зору педагогів-психологів. Однак важливо звернути увагу на той факт, що метод Шехтера можна застосовувати лише з 16-ти років.

На базі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна було проведено дослідження, в якому було розглянуто рівень ознайомленості студентів з вищеписаними методами та рівень їх використання. Переважну більшість респондентів склали студенти факультету іноземних мов. Опитування було проведено за допомогою GoogleForms. Кількість респондентів склала 71 особа. Респондентам запропонували відповісти на 12 питань, серед яких були запитання відкритої та закритої форми.

Насамперед, респондентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи займалися Ви викладацькою діяльністю (репетиторством)?». Найбільш розповсюдженою була заперечна відповідь – 67,6 % опитаних не доводилося працювати у цій сфері. Інша частина, а саме 32,4 % опитаних дали ствердзувальну відповідь (рис. 1).

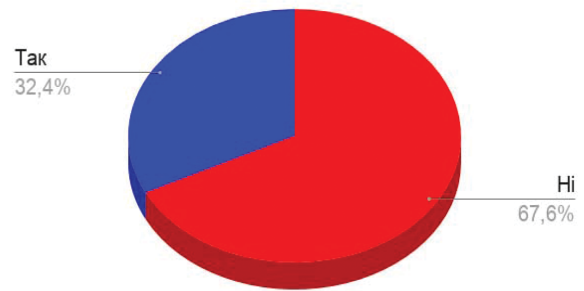

Рис. 1. Діаграма відповідей на питання: «Чи займалися Ви викладацькою діяльністю (репетиторством)?»
Джерело: розроблено авторами

Респондентам також було надано можливість відповісти на питання: «Як Ви ставитеся до невербальних методів у вивченні іноземних мов?». Дослідники запропонували два варіанти відповідей: «Позитивно» або «Негативно» (рис. 2).

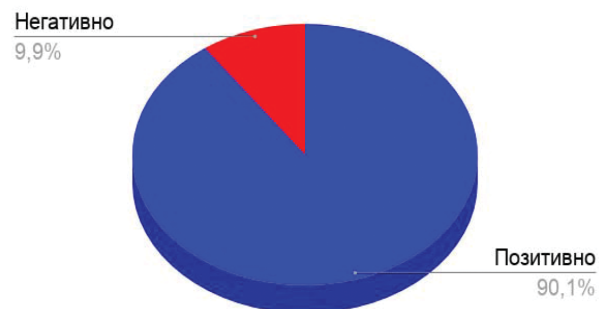

Рис. 2. Діаграма відповідей на питання: «Як Ви ставитеся до невербальних методів у вивченні іноземних мов?»
Джерело: розроблено авторами

Також респонденти відповіли на запитання щодо того, чи використовують вони невербальні методи у своїй професійній діяльності. Отримані результати показали, що 56,3 % опитуваних не користуються цими методами, у той час як 43,7 % – навпаки (рис. 3).

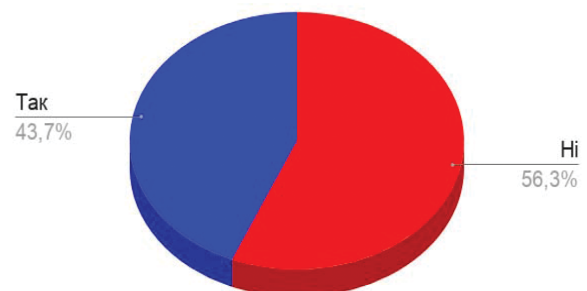

Рис. 3. Діаграма відповідей на питання: «Чи використовуєте Ви невербальні методи під час викладання?»
Джерело: розроблено авторами

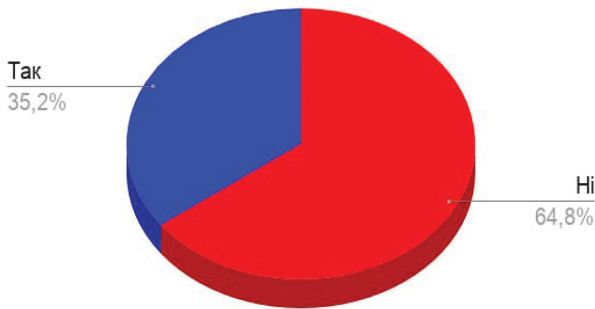

Рис. 4. Діаграма відповідей на питання: «Чи знайомі Ви з “методом мовчання”?»
Джерело: розроблено авторами

Також студенти відповіли на питання, які стосуються використання ними певних невербальних методів, а саме: «Чи знайомі Ви з “методом мовчання”? (викладач мовчить, користується наочними матеріалами, наприклад, кольоровими таблицями та картками, які асоціюються з певними словами)» (рис. 4), «Чи знайомі Ви з методом «25-го кадру»? (здобувач дивиться відеоряд зі слів та фраз, які швидко змінюються, кожна секунда складається з 25 кадрів, причому 25-ий – саме той, який запам’ятовується підсвідомо)» (рис. 5).

Як можна побачити на рис. 4-5, більшість респондентів не знайома з цими невербальними методами. Порівнюючи ці два вище зазначені методи, можна дійти висновку, що студенти краще ознайомлені з «методом мовчання».

Окрім того, у респондентів була можливість висловити власну думку щодо «методу мовчання» та методу «25-го кадру». Опитувані вважають ці методи доволі цікавими та незвичайними. Серед відповідей була й така: «Метод мовчання є доволі ефективним на початкових етапах вивчення іноземної мови».

Наступним запитанням було: «Як Ви ставитеся до вербальних методів у вивченні іноземних мов?». 98,6 % опитуваних відповіли, що позитивно ставляться до них, а 1,4 % – негативно (рис. 6).

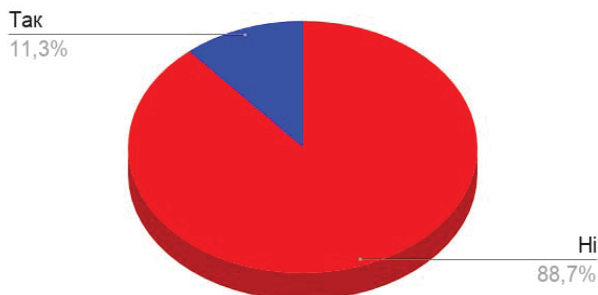

Рис. 5. Діаграма відповідей на питання: «Чи знайомі Ви з методом “25-го кадру”?»
Джерело: розроблено авторами

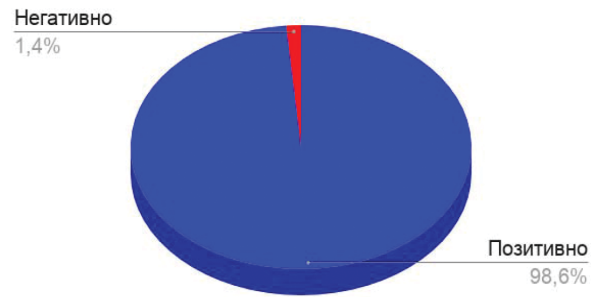

Рис. 6. Діаграма відповідей на питання: «Як Ви ставитеся до вербальних методів у вивченні іноземних мов?»
Джерело: розроблено авторами

Автори дослідження також запропонували опитуваним відповісти на питання: «Чи використовуєте Ви вербальні методи під час викладання?». На рис. 7 показано, що 63,4 % респондентів дали стверджувальну відповідь, а 36,6 % – заперечну.

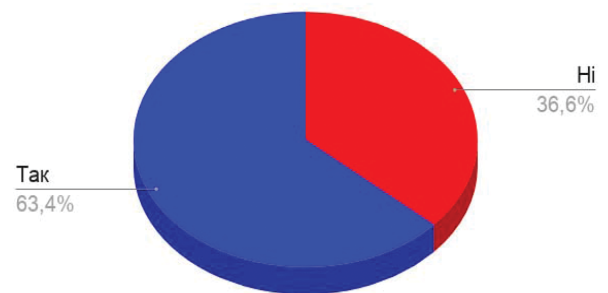

Рис. 7. Діаграма відповідей на питання: «Чи використовуєте Ви вербальні методи під час викладання?»
Джерело: розроблено авторами

Також студенти відповіли на запитання щодо того, чи знайомі вони з методом Шехтера («метод занурення»). Рис. 8 ілюструє, що 64,8 % опитаних знають про цей метод, а 35,2 % – ні.

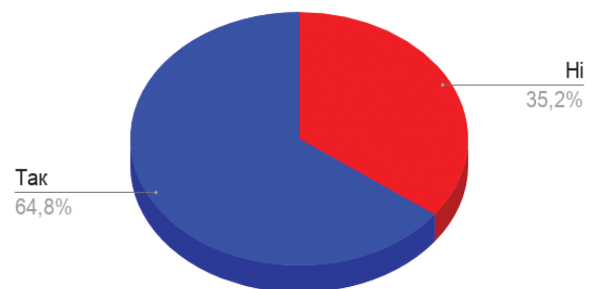

Рис. 8. Діаграма відповідей на питання: «Чи знайомі Ви з методом Шехтера (або «метод занурення»)?»
Джерело: розроблено авторами

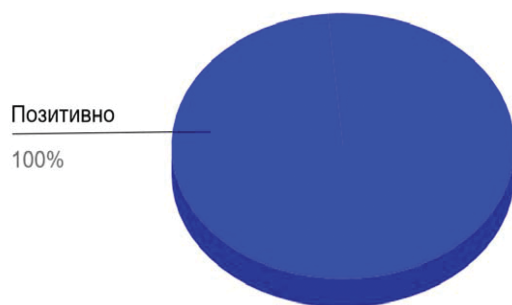

Рис. 9. Діаграма відповідей на питання:
«Як Ви загалом ставитеся до інтерактивних
методів навчання?»

Джерело: розроблено авторами

Окрім того, автори залишили можливість власної відповіді. Серед власних відповідей було виділено такі: «Цей метод допомагає здобувачеві швидше запам'ятовувати слова, покращує вимову і швидкість сприйняття мови на слух»; «Я вважаю, що це позитивно впливає на розвиток здобувачів та краще засвоюється матеріал»; «Дозволяє відкинути всі бар'єри і повністю відчувати мову»; «Я в захваті від цього методу, він розвиває мислення на іноземній мові». Також респонденти вважають, що цей метод є дуже дієвим та ефективним, хоча іноді й складним.

Останнім питанням було загальне враження респондентів від інтерактивних методів навчання. Студенти стовідсотково обрали варіант «Позитивно» (рис. 9).

Проаналізувавши відповіді студентів за рис. 1-9, ми зробили висновок, що вербальні та невербальні методи мають різний рівень ефективності під час їх застосування у викладацькій діяльності. Крім цього, студенти зазначили, що позитивно ставляться і до вербальних, і до невербальних засобів комунікації. Проте, якщо розглядати їх застосування у професійній діяльності респондентів, то можна дійти

висновку, що вербальні методи використовуються більше, ніж невербальні. Найпопулярнішим методом із запропонованих в опитуванні виявився метод Шехтера, який до того ж є найбільш використовуваним у практиці. Більш того, варто відзначити той факт, що абсолютно всі респонденти одностайно виразили свою прихильність інтерактивним методам у процесі навчання, що можна побачити на рис. 9.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що проблема використання вербальних та невербальних методів при вивченні іноземних мов стає все більш актуальною. Варто зазначити, що вербальні й невербальні методи слід розглядати не окремо, а в єдності, адже таким чином посилюється взаємодія між здобувачами та відтворюється справжня картина ситуації мовлення. Між невербальними та вербальними методами існує певна різниця: за допомогою невербальних методів виражається індивідуальність здобувача, а завдяки вербальним реалізується комунікативний аспект. Дослідження показують, що вербальні методи більш широко використовуються у викладанні та є більш відомими, аніж невербальні. Підсумовуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що успішне застосування усіх перелічених у статті складових під час навчального процесу може допомогти досконало оволодіти культурою та мистецтвом спілкування іноземною мовою, що вивчається.

Перспектива подальших досліджень у цій галузі вбачається у продовженні вивчення вербальних та невербальних методів активізації пізнавальної діяльності студентів, аналізу їх ефективності, висвітленні їх переваг та недоліків і доцільності запровадження цих методів у навчальний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Жерновникова О. А., Перетяга Л. Є., Ковтун А. В., Кордубан М. В., Наливайко О. О., Наливайко Н. А.. Технологія формування цифрової компетентності майбутніх учителів засобами гейміфікації. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. 75(1). С. 170-185. <https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.3036>
2. Пиз А. Язык телодвижений: как читать мысли других по их жестах. Санкт-Петербург : Изд. дом Гутенберг, 2000. 185 с.
3. Хміль. Ф. Ділове спілкування : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 280 с.
4. Шехтер И. Ю. Живой язык. Москва : Ректор, 2005. 240 с.
5. Eriksson R. & Annesofi J. Språk för livet idébok i språkdidaktik. Stockholm: Liber AB. 2001.
6. Gattegno C. Teaching foreign languages in schools: The silent way. New York : Educational Solutions World Inc. 1963. 192 p.
7. Nalyvaiko O., Vakulenko A., & Zemlin U. The use of the Mobile Application «DROPS» in the Process of Learning Foreign Languages. *Electronic Scientific Professional Journal «Open Educational E-Environment Of Modern University»*. 2020. (8). pp. 107-120. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020.8.10>

8. Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford University Press, New 8th Edition, 2011.
9. Richards J. C., & Rodgers T. S. Approaches and methods in language teaching. New York, NY : Cambridge University Press. 2001.
10. Richards J. C. Curriculum Approaches in Language Teaching: Forward, Central, and Backward Design. *RELC Journal*. 2013. 44(1) pp. 5-33
11. Tornberg U. Om språkundervisning i mellanrummet - om talet om «kommunikation» och «kultur» i kursplaner och läromedel från 1962 till 2000. Uppsala: Uppsala universitet. 2000.
12. Vicary J. M. How psychiatric methods can be applied to market research. *Printers' Ink*. 1951. 235(6). pp.39-48

REFERENCES:

1. Zhernovnykova, O. A., Peretiaha, L. Y., Kovtun, A. V., Korduban, M. V., Nalyvaiko, O. O., & Nalyvaiko, N. A. (2020). Tekhnolohiia formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti maibutnikh uchyteliv zasobamy heimifikatsii [The technology of prospective teachers' digital competence formation by means of gamification]. *Information Technologies and Learning Tools*, 75(1), 170-185. <https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.3036> (in Ukrainian)
2. Piz, A. (2000) *Yazy'k telodvizhenij: kak chitat' my'sli drugikh po ikh zhestam [Body language. How to read the thoughts of others by their gestures]*. St. Petersburg: Gutenberg Publishing House (in Russian)
3. Khmil', F. (2004). *Dilove spilkuvannya : navch. posib. [Business communication: textbook]*. Kyiv: Akademvydav. (in Ukrainian)
4. Shekhter, I. Yu. (2005). *Zhivoj yazyk [Live language]*. Moscow: Rector (in Russian).
5. Eriksson, Rigmor & Annesofi, Jakobsson (2001). Språk för livet idébok i språkdidaktik. Stockholm: Liber AB. (in Swedish)
6. Gattegno, C. (1963). *Teaching foreign languages in schools: The silent way*. New York: Educational Solutions World Inc. (in English)
7. Nalyvaiko, O., Vakulenko, A., & Zemlin, U. (2020). The use of the mobile application "Drops" in the process of learning foreign languages. *Electronic Scientific Professional Journal "Open Educational e-Environment of Modern University"*, (8), 107-120. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020.8.10> (in English)
8. Oxford Advanced Learner's Dictionary (2011). *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford University Press, New 8th Edition. (in English)
9. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and methods in language teaching*. New York, NY: Cambridge University Press. (in English)
10. Richards, J. C. (2013). Curriculum Approaches in Language Teaching: Forward, Central, and Backward Design. *RELC Journal*, 44(1), 5-33. (in English)
11. Tornberg, U. (2000). *Om språkundervisning i mellanrummet – om talet om «kommunikation» och «kultur» i kursplaner och läromedel från 1962 till 2000*. Uppsala: Uppsala universitet. (in Swedish)
12. Vicary, J. M. (1951). How psychiatric methods can be applied to market research. *Printers' Ink*, 235(6), 39-48. (in English)